

Pogledi Zveze ekoloških gibanj Slovenije-ZEG na akcijski zeleni dogovor Slovenije do leta 2030

Strategija razvoja Slovenije do leta 2030 je načrtovana pot do zastavljenih ciljev za zeleni prehod, ki bi do leta 2050 pripeljala do podnebne nevtralnosti.

Doseganje podnebne nevtralnosti je predvidevalo postopen prehod od fosilnih virov energije na obnovljive vire, ob pospešeni zamenjavi premoga z zemeljskim plinom kot prehodnim energentom ter zmanjšanje rabe energije. Zaradi energetske vojne Rusije proti EU, ki traja že od poletja 2021, je treba nekoliko upočasniti opuščanje premoga in pospešiti prehod na obnovljive vire energije. Druga ovira, ki je sploh še nismo ustrezno naslovili, se nanaša na zmanjšanje rabe energije. Do leta 2050 je treba zmanjšati rabo energije na polovico. S postopnim zmanjšanjem do 3 % letno bi bil ta prehod relativno preprost in neopazen. Z odlašanjem pa se bližamo trenutku, ko bo treba začeti delati boleče, drastične redukcije rabe energije.

Prilagajanje potrebam

Zelena agenda ne more biti statična, z zastavljeno potjo in cilji, temveč se mora prilagoditi spremembam in možnostim. Na te poti sta že dve oviri, ki se jima je treba izogniti, da dosežemo zastavljeni cilj v predvidenem času.

- Komunikacija z občani je pomanjkljiva. Pomembnih tem, ki bi nagovarjale k zelenemu prehodu, se vlada loteva nerodno, preko zakonodaje, ki uporabnikom ni obrazložena. Kot da bi se bala, da bodo nujne spremembe povzročile nejevoljo med prebivalstvom. Vlada bi morala pozitivno komunicirati, da bi preprečila stisko prebivalstva, ne pa se izogibati komunikaciji.
- Mnoge profesionalne nevladne okoljske organizacije (NVO) tehtajo, kaj ima prednost: javna korist proizvodnje elektrike ali javna korist ohranjanja narave. To ni primerno. Treba je določiti ravnotežje med energetske-podnebnimi, okoljskimi, ekonomskimi in drugimi politikami, tu naj se vlada ne izogiba odgovornosti. Dileme je treba reševati v dialogu in poiskati soglasje. Sonaravno upravljanje je v splošno korist, odklonilno stališče nekaterih NVO ne sme prevladati dolgoročnih usmeritev.

Ne strinjamo z vodili RES Slovenija (OVE), ki že v izhodiščih postavlja ovire, namesto da bi zakoličil rabo OVE za naslednja desetletja. Nesprejemljivo je, da se omejuje na obstoječe tehnologije, obstoječe ovire in zastarelo zakonodajo. Iz prekrivanja RES so izvzeta ogromna področja, ki jih pavšalno omejuje status

dediščine, predsodki NVO in zastarela načela posameznih predstavnikov stroke, kakor koli so že glasni. Niti dediščina niti okolje se ne čuvata na tak način, da se vse prepoveduje!

Nacionalno energetska podnebni načrt (NEPN) je pomemben dokument pri vodenju politike zelenega prehoda, ampak brez izvedbe zapisanega v Nacionalnem programu varstva okolja (NPVO), osrednjega političnega okoljskega dokumenta, ne vidimo možnosti za uspešno izvedbo projekta. Ni dovolj, da je sprejet zeleni dogovor, vsak posameznik se mora zavedati, da je uspeh celotne družbe odvisen tudi od njega. Treba je nagovoriti slehernika, da on soustvarja podnebno nevtralnost, ne pa nekdo drug, nekje drugje. Brez aktivnega vključevanja vseh lokalnih skupnosti (občin) v ZELENI PREHOD do leta 2030 s prednostni cilji bo cilj - neuresničljiv in le na papirju.

Polarizacija družbe in enostransko obveščanje o jedrski energiji kot edini možni izbiri, ni primerna. Nehote smo v položaju, ko se jedrska energija prikazuje kot čudežna možnost, ki bo zagotovila poceni domačo energijo, hkrati pa omogočila podnebno nevtralnost. Miselnost, da bodo edino jedrske elektrarne lahko očistile reke in odstranile jezove z njih, odstranile vetrne elektrarne in ohranile Naturo 2000, je zmotna. Nič čudnega, saj je jedrski program v Sloveniji privilegiran, kot da zakonodaja zanj ne velja.

Konkretni predlogi ZEG:

Predlagali smo množico dejavnosti v pomoč zelenemu dogovoru:

- načrt za zmanjšanja rabe energije,
- načrt za prehod na CO₂ nevtralne vire energije, brez fosilne in jedrske,
- postavitve sončnih elektrarn na in ob zajezitvah hidro-akumulacijskih jezer v sinhronem delovanju s HE;
- nujna izgradnja dveh energetskih objektov za termični sežig komunalnih in mešanih odpadkov ter blata v Mariboru in Ljubljani za potrebe daljinskega ogrevanja večjih mest in zniževanja PM delcev v zraku (mala kurišča..);
- pospešitev gradnje sončnih elektrarn v samooskrbi z oprostitvijo DDV in poenostavitvijo priklopa na omrežje;
- pospešeno modernizacijo distribucijskega elektro omrežja in vzpostavitev pametnega omrežja, kabliranje daljnovodov in uveljavitev »previdnostnega načela« pri postavitvi infrastrukturnih objektov, ki sevajo (EMS);
- integracija vseh OVE za proizvodnjo in rabo energije, pretvorbo, hranjenje in kemijsko predelavo energije, vključno z vodikovo tehnologijo;
- načrt za izstop iz jedrske energetike;
- integracijo daljnovodov in plinovodov v nacionalno energetska omrežje;

- umeščanje vodnih pregrad v prostor z namenom zadrževanja vod za blažitev podnebnih sprememb, omejevanje poplav, bogatenje podtalnice in za učinkovitejšo energetska izrabo vodotokov.

Brez sodelovanja ni napredka

Po podatkih ZEG in analizi stanja o izvajanju prejšnje NPVO (med 1999-2022) in že pozabljene OZN -ove Agende 21 za Slovenijo v praksi, oz. na lokalnem nivoju (občine) je ta realizacija tam napisanega le cca. 20 %. Dokler ne bomo v državne aktivnosti "zelenega dogovora" obvezno vključili obeh zbornic, znanstvenih institucij in obvezno vseh občin (sprejeti Občinski programi varstva okolja- Lokalne agende 21, ne bo večjega napredka. Napredek v tem projektu bodo kot po navadi beležili le v vladnih in nevladnih pisarnah (profesionalnih NVO), ne pa v gospodarstvu in na lokalnem nivoju.

Za sedem generacij

V današnjem času imajo le posamezne skupine možnost ustvarjanja »javnega mnenja« preko javnih medijev. To so praviloma zagovorniki jedrske energije. Ko se peščica strokovnjakov ene stroke razglasi za celokupno znanost in objavi »Poziv znanosti k razumnemu in strokovnemu tehtanju javne koristi ohranjanja narave proti javni koristi energetike«, mediji pa preprečijo objavo nasprotnega stališča, lahko zgolj nemočno obsojamo strogo cenzuro nad nesramnim enostranskim spodbujanem poveličevanj zastarele, za naravo, zdravje ljudi in prihodnje generacije uničujoče jedrske energije. Zato je nujno, da postanemo varuhi zemlje, združeni v skupno dobro.

Kar koli delamo, delajmo z glavo in srcem ter mislimo na sedem generacij vnaprej.

za Zvezo ekoloških gibanj Slovenije –ZEG
predsednik

Karel Lipič, univ.dipl.ing.